

УДК 378.147

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/70-1-52>

Оксана КАРАБІН,
orcid.org/0000-0001-8759-948X
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри інформатики та методики її навчання
Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка
(Тернопіль, Україна) karabin@tnpu.edu.ua

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНФОРМАТИКИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

У статті розглянуто проблеми підготовки майбутніх учителів інформатики до професійної діяльності у системі неперервної. З'ясовано, що система підготовки майбутніх педагогічних фахівців спрямовується на підготовку компетентного фахівця й кваліфікованого педагога, конкурентоздатного на ринку праці, що відповідає особливостям майбутньої діяльності на сучасному етапі розвитку освіти. Встановлено, що інструментальним вектором системи підготовки майбутніх учителів інформатики до професійної діяльності є відкритість та демократичність моделі підготовки сучасного фахівця, підвищення якості освітньої екосистеми на інноваційній основі. Виявлено, що підготовка майбутніх учителів інформатики у системі неперервної освіти має характеризуватися цілісністю соціокультурної й загальноосвітньої професійної підготовки індивідумів для набуття передового фахового досвіду, вибудовуванням індивідуальної фахової освітньої траєкторії розвитку та становлення із уможливленням самореалізації та самовдосконалення, здобуттям кваліфікованого рівня й оволодінням професійно-значущими та цифровими компетентностями на різних етапах ціложиттєвого навчання. При цьому охарактеризовано структурні складові системи підготовки майбутніх учителів інформатики до професійної діяльності у системі неперервної освіти, як різновиду педагогічної системи. Виокремлено властивості системи підготовки майбутніх учителів інформатики до професійної діяльності у системі неперервної освіти, виявлено провідні ознаки та зазначено її функції. Зазначено, що система підготовки майбутніх учителів інформатики до професійної діяльності у системі неперервної освіти характеризується цілісністю за умови взаємозумовленості усіх структурних елементів, виокремлених властивостей, виявлених ознак, зазначених функцій зорієнтованих на підготовку індивідумів.

Ключові слова: педагогічна освіта, система неперервної освіти, освітній процес, професійна підготовка, майбутні учителі інформатики, професійна діяльність.

Oksana KARABIN,
orcid.org/0000-0001-8759-948X
Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Computer Science and Methods of its Teaching
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University
(Ternopil, Ukraine) karabin@tnpu.edu.ua

PREPARATION OF FUTURE IT TEACHERS FOR PROFESSIONAL ACTIVITIES IN THE SYSTEM OF CONTINUING EDUCATION

The article examines the problems of training future computer science teachers for professional activity in the continuous system. It was found that the system of training future pedagogical specialists is aimed at training a competent specialist and a qualified teacher, competitive on the labor market, which will correspond to the features of future activities at the current stage of education development. It has been established that the instrumental vector of the system of training future computer science teachers for professional activity is the openness and democracy of the model of training a modern specialist, improving the quality of the educational ecosystem on an innovative basis. It was revealed that the training of future informatics teachers in the system of continuing education should be characterized by the integrity of socio-cultural and general educational professional training of individuals for the acquisition of advanced professional experience, the construction of an individual professional educational trajectory of development and formation with the possibility of self-realization and self-improvement, obtaining a qualified level and mastering professionally significant and digital competencies at various stages of lifelong learning. At the same time, the structural components of the system of training future informatics teachers for professional activity in the system of continuous education, as a type of pedagogical system, are characterized. The properties of the system of training future teachers of informatics for professional activities in the system of continuous education are singled out, the leading features are identified and its functions are indicated. It is noted that the system of training future computer science teachers for professional activities in the system of continuous

education is characterized by integrity, provided that all structural elements, isolated properties, identified features, and specified functions are oriented to the training of individuals.

Key words: *pedagogical education, system of continuous education, educational process, professional training, future computer science teachers, professional activity.*

Постановка проблеми. Нинішні перспективи розвитку української освіти зумовлені потребами суспільства, трансформаційними впливами європейської інтеграції, пріоритетами модернізації національної освіти з урахуванням концептуальних ідей і передового педагогічного досвіду. Невід’ємними аспектами для нинішнього етапу модернізації національної освіти є питання підготовки майбутніх учителів інформатики до професійної діяльності у системі неперервної освіти. Поряд з цим зазначимо, що реалізація підготовки майбутніх учителів у системі неперервної освіти окреслена у Законі України «Про освіту», Законі «Про вищу освіту», в указі Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року», Національній доктрині розвитку освіти, Державній національній програмі «Освіта» (України XXI століття), Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. Із метою забезпечення національних інтересів України в Указі Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» зазначено про «забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх» (Указ Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року»). У Галузевій Концепції розвитку неперервної педагогічної освіти зазначено про важливість «...забезпечувати неперервну освіту громадян, здійснюючи практичну реалізацію освітньої політики як пріоритетної функції держави» (Галузева концепція розвитку неперервної педагогічної освіти), також у Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року прописано, що важливими напрямками державної політики у сфері освіти повинні бути: «модернізація структури, змісту та організації освіти на засадах компетентнісного підходу; забезпечення доступності та безперервності освіти протягом усього життя; розвиток наукової та інноваційної діяльності в освіті, підвищення якості освіти на інноваційній основі» тощо (Указ Президента України «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року», 2013).

Аналіз досліджень. Загальнотеоретичні та методологічні аспекти дослідження підготовки майбутніх учителів інформатики до професійної діяльності у системі неперервної освіти були

об’єктом уваги значної кількості вітчизняних науковців. Концептуальні основи підготовки майбутніх учителів інформатики до професійної діяльності були об’єктом уваги В. Бикова, А. Верлань, М. Жалдака, О. Кузьмінської, Н. Морзе, Ю. Рамського, С. Семерікова, Я. Сікори, О. Співаковського, О. Спіріна, Ю. Триса, М. Фіцули та ін.; методологічні засади підготовки майбутніх учителів інформатики висвітлено в наукових працях Ю. Батишкіна, В. Бикова, Л. Брескіна, В. Вембер, І. Войтович, С. Гончаренка, М. Жалдака, А. Кравченя, Г. Монастирної, Н. Павлова, Ю. Рамського, М. Рафальської, З. Сейдаметової, О. Спіріна, Т. Тихонової, В. Шовкуна та ін.; питання неперервної професійної освіти педагогів досліджували – В. Андрущенко, Є. Барбін, С. Гончаренко, І. Зязюн, В. Кремень, Н. Ничкало, С. Овчаров, Л. Сігаєва, С. Сисоєва та ін.

Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні процесу підготовки та системи підготовки майбутніх учителів інформатики системи до професійної діяльності у системі неперервної освіти.

Виклад основного матеріалу. Сучасний стан підготовки майбутніх учителів інформатики до професійної діяльності в умовах поєднання національних надбань та європейських традицій, динамічних змін технологій, спрямовується на підготовку компетентного фахівця й кваліфікованого педагога, конкурентноздатного на ринку праці, що відповідатиме особливостям майбутньої діяльності на сучасному етапі розвитку освіти. Поряд з цим зазначимо, що підготовка майбутніх учителів інформатики у системі неперервної освіти має характеризуватися:

- цілісністю соціокультурної й загальноосвітньої професійної підготовки індивідуумів для набуття передового фахового досвіду;
- вибудовуванням індивідуальної фахової освітньої траєкторії розвитку та становлення із уможливленням самореалізації та самовдосконалення;
- здобуттям кваліфікованого рівня й оволодінням професійно-значущими та цифровими компетентностями на різних етапах ціложиттєвого навчання.

Кожному з кваліфікаційних рівнів у відповідності до освітньо-професійних й наукових програм із належним системним й структурованим описом компетентностей різних рівнів, як зазна-

чає Н. Ничкало (Ничкало, 2001), притаманні свої соціальні, економічні, науково-технічні проблеми. Їхнє вирішення потребує конструктивного обґрунтування концепції підготовки майбутніх учителів інформатики у системі неперервної освіти, нових підходів, що враховують «модернізацію структури, змісту та організації освіти на засадах компетентнісного підходу; забезпечення доступності та безперервності освіти протягом усього життя; розвиток наукової та інноваційної діяльності в освіті, підвищення якості освіти на інноваційній основі» тощо (Указ Президента України «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року», 2013).

У дослідженнях Н. Морзе, система підготовки майбутніх учителів інформатики до професійної діяльності має урахувати взаємозв'язану сукупність напрямів на різноманітних рівнях структури освітньої системи (Морзе, 1998). Система підготовки майбутніх педагогічних фахівців, у баченні В. Грубінко, потребує збагачення та трансформації її змісту через новаторство в навчально-виховній та науково-методичній роботі з урахуванням адаптованості до вітчизняного і міжнародного ринків праці, індивідуалізації особистісної орієнтованості освітнього процесу (Грубінко, 2004). У баченні О. Спіріна, система педагогічної освіти зорієнтована на підготовку, виховання, розвиток фахівців адаптованих до ринку праці, зумовлених актуальними та перспективними соціальними потребами, здатних до саморозвитку та самовдосконалення, неперервно навчатися, критично мислити, забезпечити новаторство в власній професійній діяльності (Спірін, 2005).

На основі проведеного узагальнення напрацювань С. Гончаренка, М. Жалдака, І. Зязюна, В. Кременя, О. Кузьмінської, З. Курлянд, Н. Морзе, З. Сейдаметової, С. Сисоевої, О. Спіріна, Н. Ничкало, Л. Романишиної, М. Фіцули, В. Ягупова вважаємо, що система підготовки майбутніх учителів інформатики до професійної діяльності у системі неперервної освіти, як різновид педагогічної системи, з урахуванням філософських й психолого-педагогічних наукових концепцій характеризується метою (системоутворюючим фактором), цілями, завданнями, етапами, принципами (загальнонаукові, спеціфічні), підходами, теоретико-методологічними засадами (технології, форми, методи, прийоми, засоби), організаційно-педагогічними умовами, компонентами, критеріями, рівнями готовності та взаємозумовленими змістом, організацією освітнього процесу, структурними елементами (концептуальні засади професійної підготовки пов'язані між собою цілісністю, наступністю, інтеграцією,

ступеневістю та неперервністю) на основі затверджених єдиних освітніх стандартів (ціннісно-сміслових, нормативних, технологічних, процесуально-результативних функцій педагогічної діяльності, причинно-наслідкових та опосередкованих зв'язків і відносин між певними структурними елементами) на досягнення поставлених цілей розвитку людини та формування професійної основи кваліфікованих кадрів на основі єдиної освітньої екосистеми.

Інструментальним вектором системи підготовки майбутніх учителів інформатики до професійної діяльності є відкритість та демократичність моделі підготовки сучасного фахівця, підвищення якості освітньої екосистеми на інноваційній основі. Зміст такої підготовки потребує адаптації освіти до сучасних тенденцій науки та технологій, удосконалення інтегрованих навчальних планів та освітніх програм, посилення потенціалу наступності між ступенями освіти (загальною середньою освітою, професійно (професійно-технічною) освітою, фаховою передвищою освітою, вищою освітою та додатковою особистісно орієнтованою освітою і навчанням) та відповідними освітніми чи науковими програмами різних рівнів: початковий рівень (короткий цикл); перший рівень (бакалаврський); другий рівень (магістерський); третій (освітньо-науковий/освітньо-творчий) рівень; науковий рівень.

На основі аналізу праць А. Євтодюка (Євтодюк, 2002), І. Дудника (Дудник, 2009), В. Докучаєвої (Докучаєва, 2005; 2007; 2016), А. Лігоцького (Лігоцький, 1997) нами виокремлено властивості системи підготовки майбутніх учителів інформатики до професійної діяльності у системі неперервної освіти: цілеспрямованість, структурованість, системність, відкритість, інтегративність, функціональність, інформаційність, синергетичність, аксіологічність, науковість, наступність, неперервність, адаптаційність, результативність. Ураховуючи напрацювання Є. Барбіна (Барбіна, 1998), Н. Морзе (Морзе, 2003), О. Спіріна (Спірін, 2013), Ю. Поповського (Поповський, 2004) виявлено провідні ознаки такої системи, а саме: концептуальність, цілісність, гуманістичність, гармонійність, інноваційність, інтеграційність, динамічність, ефективність.

Аналізуючи систему підготовки майбутніх учителів інформатики до професійної діяльності у системі неперервної освіти, необхідно, на основі властивостей і ознак системи, також, зазначити її функції:

– гностична (систематизація знань і умінь, компетенцій та компетентностей, формування світоглядності та загальнокультурного рівня, ово-

лодіння науковими методами дослідження педагогічних явищ);

– освітня (систематизація освітнього матеріалу, формування знань, умінь та навичок із метою забезпечення здатності виконання завдань та обов'язків відповідного рівня професійної діяльності, удосконалення освітнього рівня та загально-культурних цінностей);

– методологічна (набуття системи методичних знань й навичок, оволодіння сучасними методами навчання, оволодіння методологією професійно-педагогічної діяльності, набуття педагогічної майстерності);

– виховна (формування наукового світогляду, оволодіння педагогічною культурою й культуротворчою діяльністю вчителя, удосконалення загальнолюдських та професійних якостей педагога, примноження гуманістичних цінностей, утвердження моральних й естетичних уявлень);

– розвивальна (всебічний і гармонійний розвиток особистості, поглиблення пізнавальної активності, поглиблення розвитку психічних процесів індивідуумів (інтересів, мотивів, мислення, уваги, пам'яті, здібностей тощо), формування професійних знань й спеціальних умінь, набуття системи професійних компетенцій, удосконалення мовленнєвої культури);

– проєктувально-конструктивна (проєктування навчально-виховного процесу, вибудовування освітнього процесу відповідно до мети, цілей, завдань, концептуальних засад професійної підготовки із імплентацією педагогічних технологій на досягнення результатів навчання);

– адаптивна (цілеспрямоване набуття професійного та педагогічного досвіду, оволодіння практичними компетентностями, упровадження в практику фахових надбань, досягнення професійно-педагогічної підготовленості до майбутньої професійної діяльності);

– рефлексивна (зумовлення аналізу освітньої діяльності, усвідомлення особистісних здібностей та можливостей, осмислення причинно-наслідкових зв'язків, самопізнання особистісних

умінь і практичних навичок підготовленості до професійної діяльності).

Вважаємо, що професійна підготовка майбутніх учителів інформатики із врахуванням глобалізації та національної свідомості суспільства, наукового прогресу, інформатизації та діджиталізації освіти, трансформації змісту освіти, імплементації хмарного цифрового простору, посилення методологічних підходів й рівнів методологування, оновлення форм організації навчально-виховного процесу, зміцнення культурних та гуманістичних пріоритетів спрямовується на задоволення освітньо-професійних потреб громадян.

Підготовка майбутніх учителів інформатики до професійної діяльності у системі неперервної освіти має бути багатогранно і всеохоплююче зорієнтованою на збагачення та трансформацію світоглядного змісту навчально-пізнавального процесу, удосконалення методологічного підґрунтя, збагачення психолого-педагогічної та змістовної єдності організації освітнього процесу, розширення форм організації навчально-виховного процесу, оновлення потенціалу наукоємних та цифрових технологій, створення умов для професійного навчання, набуття цілісної системи теоретичних знань, компетентнісних практичних умінь і навичок, необхідних для повноцінної професійної діяльності, постійного розвитку особистості та творчої самореалізації, примноження компетентностей, набуття професійної мобільності та належного рівня освіченості до виконання прикладних професійних завдань і їх вмілого застосування упродовж ціложиттєвого навчання.

Висновки. Система підготовки майбутніх учителів інформатики до професійної діяльності у системі неперервної освіти характеризується цілісністю за умови взаємозумовленості усіх структурних елементів, виокремлених властивостей, виявлених ознак, зазначених функцій, зорієнтованих на підготовку індивідуумів із відповідними компетентностями, фаховими надбаннями, професіоналізмом й відповідним рівнем підготовленості до майбутньої професійної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барбіна Є. С. Формування педагогічної майстерності в системі безперервної педагогічної освіти : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 ; Іт-т пед. і псих. проф. освіти АПН України. Київ, 1998. 37 с.
2. Галузева концепція розвитку неперервної педагогічної освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1176729-13#Text> (дата звернення: 10.11.2023).
3. Грубінко В. В. Формування інноваційного освітнього середовища у ВНЗ в контексті вимог Болонського процесу. *Освіта як фактор забезпечення стабільності сучасного суспільства*: матеріали міжнар. наук.-теорет. конф. (Тернопіль, 26 березень 2004 р.). Тернопіль : вид-во ТДПУ, 2004. С. 6–17.
4. Докучаєва В. В. Проєктування інноваційних систем у сучасному освітньому просторі : монографія. Луганськ : Альма-матер, 2005. 304 с.

5. Докучаєва В. В. Теоретико-методологічні засади проектування інноваційних педагогічних систем : дис. ... докт. пед. наук : 13.00.01 ; Луганськ, 2007. 481 с.
6. Дудник І. М. Вступ до загальної теорії систем. Київ : Кондор, 2009. 205 с.
7. Євтюк А. В. Синергетичні засади моделювання освітніх систем : автореф. дис. ... канд. філос. наук : 09.00.03 ; Київ, 2002. 20 с.
8. Лігоцький А. О. Теоретичні основи проектування сучасних освітніх систем : монографія. Київ : Техніка, 1997. 210 с.
9. Морзе Н. В. Основні напрямки вдосконалення методичної підготовки вчителів інформатики в педагогічних вузах. *Комп'ютерноорієнтовані системи навчання*. Київ, 1998. С. 215–224.
10. Морзе Н. В. Система методичної підготовки майбутніх вчителів інформатики в педагогічних університетах : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02; Національний педагогічний ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2003. 605 с.
11. Ничкало Н. Г. Неперервна професійна освіта як філософська та педагогічна категорія. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2001. Вип. 1. С. 9–22.
12. Поповський Ю. Б. Технологія інтелектуальних систем у психологопедагогічних дослідженнях. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. праць. Вінниця : ДОВ Вінниця, 2004. Вип. 5. С. 303–310.
13. Спірін О. М. Методична система базової підготовки вчителя інформатики за кредитно-модульною технологією : монографія. Нац. акад. пед. наук України, Ін-т інформ. технологій і засобів навч. Житомир : вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2013. 181 с.
14. Спірін О. М. Характерні вимоги до цілей та змісту кредитної освітньої технології. URL: <http://studentam.net.ua/content/view/7624/97> (дата звернення: 10.12.23).
15. Указ Президента України «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» : від 25.06.2013, № 344/2013. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/344/2013> (дата звернення: 05.11.2023).
16. Указ Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> (дата звернення: 10.11.2023).
17. Hjelle L., Ziegler D. *Personality Theories: Basic Assumptions, Research and Applications*. 1992. 624 p.

REFERENCES

1. Barbina Ye. S. (1998). Formuvannya pedahohichnoi maisternosti v systemi bezperervnoi pedahohichnoi osvity [Formation of pedagogical mastery in the system of continuous pedagogical education]. *Thesis abstract. Instytut informatsiinykh tekhnolohii i zasobiv navchannia NAPN Ukrainy*. Kyiv, 37 p. [in Ukrainian].
2. Haluzeva kontseptsiiia rozvytku neperervnoi pedahohichnoi osvity [Branch concept of development of continuous pedagogical education]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1176729-13#Text> (Accessed 20 Nov. 2022). [in Ukrainian].
3. Hrubinko V. V. (2004). Formuvannya innovatsiinoho osvitnoho seredovyscha u VNZ v konteksti vymoh Bolonskoho protsesu [Формування інноваційного освітнього середовища у ВНЗ в контексті вимог Болонського процесу]. *Osvita yak faktor zabezpechennia stabilnosti suchasnoho suspilstva*. Ternopil, pp. 6–17. [in Ukrainian].
4. Dokuchaieva V. V. (2005). *Proektuvannya innovatsiinykh system u suchasnomu osvitnomu prostori* [Designing innovative systems in the modern educational space]. Luhansk, 304 p. [in Ukrainian].
5. Dokuchaieva V. V. (2007). *Teoretyko-metodolohichni zasady proektuvannya innovatsiinykh pedahohichnykh system* [Theoretical and methodological principles of designing innovative pedagogical systems]. Doctor's thesis. Luhansk, 481 p. [in Ukrainian].
6. Dudnyk I. M. (2009). *Vstup do zahalnoi teorii system* [Introduction to the general theory of systems]. Kyiv, 205 p. [in Ukrainian].
7. Yevtodiuk A. V. (2002). *Synerhetychni zasady modeliuvannya osvitnikh system* [Synergistic principles of modeling educational systems]. *Thesis abstract*. Kyiv, 20 p. [in Ukrainian].
8. Lihotskyi A. O. (1997). *Teoretychni osnovy proektuvannya suchasnykh osvitnikh system : monohrafiia* [Theoretical foundations of designing modern educational systems]. Kyiv, 210 p. [in Ukrainian].
9. Morze N. V. (1998). *Osnovni napriamky vdoskonalennia metodychnoi pidhotovky vchyteliv informatyky v pedahohichnykh vuzakh* [The main areas of improvement of methodical training of informatics teachers in pedagogical universities]. *Kompiuternoorientovani systemy navchannia*. Kyiv, pp. 215–224. [in Ukrainian].
10. Morze N. V. (2003). *Systema metodychnoi pidhotovky maibutnikh vchyteliv informatyky v pedahohichnykh universytetakh* [System of methodical training of future informatics teachers in pedagogical universities]. *Doctor's thesis. Natsionalnyi pedahohichnyi un-t im. M. P. Drahomanova*. Kyiv, 605 p. [in Ukrainian].
11. Nychkalo N. H. (2001). *Neperervna profesiina osvita yak filosofska ta pedahohichna katehoriia* [Continuing professional education as a philosophical and pedagogical category]. *Neperervna profesiina osvita: teoriia i praktyka*, 1, pp. 9–22. [in Ukrainian].
12. Popovskiy Yu. B. (2004). *Tekhnolohiia intelektualnykh system u psykhologopedahohichnykh doslidzhenniakh* [Technology of intellectual systems in psycho-pedagogical research]. *Suchasni informatsiini tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia u pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy*. Vinnytsia, 5, pp. 303–310. [in Ukrainian].
13. Spirin O. M. (2013). *Metodychna systema bazovoi pidhotovky vchytelia informatyky za kredytno-modulnoiu tekhnolohiieiu* [Methodical system of basic training of computer science teacher using credit-module technology]. Zhytomyr, 181 p. [in Ukrainian].

-
14. Spirin O. M. Kharakterni vymohy do tsilei ta zmistu kredytnoi osvitnoi tekhnolohii [Characteristic requirements for the goals and content of credit educational technology]. URL: <http://studentam.net.ua/content/view/7624/97> (Accessed 10 Nov 2023). [in Ukrainian].
  15. Ukaz Prezydenta Ukrainy "Pro Natsionalnu stratehiiu rozvytku osvity v Ukraini na period do 2021 roku" [Decree of the President of Ukraine "On the National Strategy for the Development of Education in Ukraine for the Period Until 2021"]. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/344/2013> (Accessed 12 Nov 2023). [in Ukrainian].
  16. Ukaz Prezydenta Ukrainy "Pro Tsili staloho rozvytku Ukrainy na period do 2030 roku" [Decree of the President of Ukraine "On the Sustainable Development Goals of Ukraine for the period until 2030"]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> (Accessed 10 Nov 2023). [in Ukrainian].
  17. Hjelle L., Ziegler D. (1992). Personality Theories: Basic Assumptions, Research and Applications. 624 p.